



Sygn. akt I PK 263/05

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 czerwca 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Andrzej Wróbel (przewodniczący)

SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)

SSN Herbert Szurgacz

w sprawie z powództwa C. M.

przeciwko Szpitalowi Specjalistycznemu [...]

o nakazanie udzielenia czasu wolnego,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 6 czerwca 2006 r.,

skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K.

z dnia 31 maja 2005 r., sygn. akt (...),

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu - Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Powód C. M. domagał się od strony pozwanej - Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej udzielenia mu czasu wolnego w zamian za ponadwymiarową pracę z uwzględnieniem pracy w porze nocnej począwszy od dnia 1 maja 2004 roku.

Strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa motywując swoje stanowisko tym, iż czas pracy powoda zgodny był z przepisami ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U nr 91, poz. 408 ze zm.).

Sąd Rejonowy Sąd Pracy w N. wyrokiem z dnia z dnia 22 listopada 2004 r. oddalił powództwo oraz zasądził od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 900 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Jak wynika z uzasadnienia zaskarżonego wyroku, powodem oddalenia powództwa było - po pierwsze, zdaniem Sądu Rejonowego, pozwanego Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej - nie można było traktować jako państwo, bądź jego emanację. Po drugie, nie upłynął jeszcze pięcioletni termin dostosowania dyrektywy dotyczącej aspektów regulujących czas pracy do prawa krajowego. Powyższe powodowało, że wskazana dyrektywa Rady Nr 93/104/WE z dnia 23 listopada 1993 r. na którą powołał się powód nie miała zastosowania. Niezależnie od powyższego Sąd uznał, że została ona uchylona Dyrektywą Nr 2003/88/WE z dnia 4 listopada 2003 r. i zastąpiona jej postanowieniami. W tym stanie rzeczy Sąd Rejonowy stwierdził, iż w rozpoznawanej sprawie zastosowanie winny znaleźć wyłącznie przepisy prawa polskiego, a konkretnie przepisy ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej.

Apelację od wyroku wywiódł powód zaskarżając wyrok w całości i domagając się jego uchylenia i przekazania sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 31 maja 2005 r. oddalił apelację. W ocenie Sądu Okręgowego nie można było się zgodzić ani z jednym ani z drugim stanowiskiem Sądu pierwszej instancji. Odnosząc się do pierwszego z podniesionych przez Sąd Rejonowy argumentów, wskazał iż pojęcie "państwa" w judykaturze Trybunału interpretowane jest szeroko. Obejmuje ono także podmioty,

które pomimo, iż w świetle prawa krajowego stanowią odrębny byt prawny, to mogą być uznane za emanację państwa. W konkretnych stanach faktycznych Trybunał (ETS) przyjmował, że można powoływać się na przepisy dyrektywy między innymi do instytucji publicznych odpowiedzialnych za zdrowie publiczne (wyrok ETS z dnia 26 lutego 1986 r. w sprawie Marshall). Odnosząc się do drugiego z powodów oddalenia powództwa przez Sąd Rejonowy, stwierdził, że dokonał on błędnej oceny w przedmiocie daty początkowej obowiązywania Dyrektywy Rady Nr 93/104/WE z dnia 23 listopada 1993 roku dotyczącej niektórych aspektów organizacji czasu pracy (Dz.U.UE.L.93.307.18; Dz.U.UE-sp.05-2-197) oraz Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 2003/88/WE z dnia 4 listopada 2003 roku dotyczącej niektórych aspektów organizacji czasu pracy (Dz.U.UE.L.03.299.9; Dz.U.UE-sp.05-4-381). Pierwszy z wymienionych aktów wszedł w życie w odniesieniu dla Polski dnia 1 maja 2004 roku, a następnie został uchylony drugim z tych aktów, który obowiązuje w całej Unii Europejskiej, w tym w Polsce, od dnia 2 sierpnia 2004 roku. Terminy te są jednocześnie terminami transpozycji powyższych dyrektyw do polskiego porządku prawnego. W konsekwencji powyższego, Sąd drugiej instancji uznał, że obie omawiane dyrektywy w swej treści są bezwarunkowe i wystarczająco precyzyjne, aby możliwe było ich bezpośrednie zastosowanie. Niezależnie od powyższych konstatacji ostatecznie uznał, że zasadność zarzutów apelacji nie wpływa na poprawność zaskarżonego wyroku, bowiem powód sprecyzował roszczenie dochodzone pozwem jako nakazanie stronie pozwanej udzielenia mu czasu wolnego w zamian za wykonaną pracę ponadnormatywną, całkowicie pomijając, że za pracę tę otrzymał wynagrodzenie zgodnie z przepisami ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej (Dz.U. Nr 91, poz. 408 ze zm.) oraz obowiązującym w pozwanym zakładzie regulaminem wynagradzania. W tym stanie rzeczy nie można było domagać się udzielenia czasu wolnego skoro otrzymał wynagrodzenie za pracę w zwiększonym wymiarze a kodeks pracy przewiduje możliwość udzielenia czasu wolnego w zamian za czas przepracowany w godzinach nadliczbowych, jedynie wówczas gdy pracownikowi nie przysługuje dodatek za taką pracę. Wbrew odmiennemu przekonaniu powoda czas wolny nie przysługuje natomiast za pracę w porze nocnej.

Na powyższe rozstrzygnięcie powód wniósł skargę kasacyjną wskazując

na naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 32j ust. 1 - 2 i ust. 7 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej i uznanie, że otrzymanie przez powoda wynagrodzenia za czas pełnienia dyżurów medycznych wyklucza żądanie przez niego udzielenia mu czasu wolnego za ponadnormatywną pracę, mimo iż zastosowanie tego przepisu jest w przedmiotowej sprawie wyłączone ze względu na istniejący po stronie Sądu Okręgowego obowiązek zastosowania bezpośrednio skutecznych norm art. 2 ust. 1, art. 3, art. 5, art. 6, art. 8, art. 16, art. 17 ust. 2.1 lit. c pkt i w związku z art. 17 ust. 2 dyrektywy Rady Nr 93/104/WE z dnia 23 listopada 1993r. odnośnie żądania udzielenia czasu wolnego za pracę w okresie od dnia 1 maja 2004 r. do dnia 1 sierpnia 2004 r., a także art. 2 ust. 1, art. 3, art. 5, art. 6, art. 8, art. 16, art. 17 ust. 3 lit. c pkt i w zw. z art. 17 ust. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 2003/88/WE z dnia 4 listopada 2003 r. odnośnie żądania udzielenia czasu wolnego za pracę w okresie od dnia 2 sierpnia 2004 r. do dnia 30 września 2004r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 24 października 2004 r. K 12/00 nie dopatrył się niezgodności art. 32j ustawy z 30 sierpnia 1991r. o zakładach opieki zdrowotnej z Konstytucją, jednak wyraził pogląd, że choć prawo Unii Europejskiej nie ma jeszcze mocy wiążącej w Polsce, to jednak postanowienia art. 68 i art. 69 Układu Europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Rzeczpospolitą Polską z jednej strony, a Wspólnotami Europejskimi i ich Państwami Członkowskimi z drugiej strony (Dz. U. z 1994 r. Nr 11, poz. 38 ze zm.) już obecnie zobowiązują Polskę do podjęcia "wszelkich starań w celu zapewnienia zgodności jej przyszłego ustawodawstwa z ustawodawstwem Wspólnoty" i odnoszą ten obowiązek "w szczególności (...) do ochrony pracownika w miejscu pracy". Nawiązując do stanowiska wyrażonego już w orzeczeniu z 29 września 1997 r. (K. 15/97, OTK ZU Nr 3-4/1997, s. 330) i w wyroku z 28 marca 2000 r. (K. 27/99, OTK ZU Nr 2/2000, s. 276) należy stwierdzić, że te postanowienia Układu Stowarzyszeniowego wiążą - z mocy art. 91 ust. 2 w związku z art. 241 ust. 1 Konstytucji - polskiego ustawodawcę, a ich naruszenie może być podstawą orzekania przez Trybunał Konstytucyjny w trybie art. 188 pkt 2 Konstytucji. Zwrócić też trzeba uwagę, że obowiązek harmonizacji dotyczy wszystkich

organów władzy publicznej, w tym Trybunału Konstytucyjnego. Przy poszukiwaniu kierunków interpretacji polskiego ustawodawstwa pierwszeństwo należy dawać więc takiej wykładni, która pozwala na nadanie przepisowi ustawy znaczenia najbliższemu rozwiązaniom przyjętym w Unii Europejskiej.

Gdy chodzi o merytoryczną ocenę unormowań przyjętych w art. 32j, Trybunał Konstytucyjny uważa, że nie ma podstaw do uznania niekonstytucyjności unormowania zawartego w ust. 7 ("za czas pełnienia dyżuru medycznego nie przysługuje czas wolny od pracy").

Nie dostarcza jednoznacznych argumentów także - powołana przez Prokuratora Generalnego - Dyrektywa Rady Europejskiej Nr 93/104/WE. Wprawdzie ustala ona zasadę, że każdemu pracownikowi powinien przysługiwać przynajmniej 11-godzinny odpoczynek w czasie doby (art. 3), a maksymalny czas pracy w tygodniu nie powinien przekraczać 48 godzin (art. 6), ale jednocześnie art. 17 dopuścił odstępowanie od tych zasad, m.in. (ust. 2 pkt 1 lit.ci) w odniesieniu do świadczenia usług medycznych w szpitalach.

Ponadto na tle sugestii zawartych w art. 3 i 6 Dyrektywy Rady Europejskiej Nr 93/104/WE, należy przyjąć, że art. 32j ust. 3 ustawy o z.o.z. wyklucza nakładanie na lekarzy i inne osoby, o których mowa w art. 32j ust. 1, obowiązku pełnienia dyżuru medycznego przez okres dłuższy niż dwa następujące po sobie dni. Przyjęcie takiej wykładni - i wprowadzenie jej do sentencji wyroku ze wszystkimi tego konsekwencjami (zob. wyrok z 8 maja 2000 r., SK 22/99, OTK ZU Nr 4/2000, s. 521-522 i powołane tam orzecznictwo wcześniejsze) - pozwala na uznanie, że tak rozumiany art. 32j ust. 3 (w związku z ust. 7) jest zgodny z art. 66 ust. 1 konstytucji.

Mając na względzie wyżej przedstawione stanowisko Trybunału Konstytucyjnego oraz fakt, że przytoczone orzeczenie zapadło przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej, należy stwierdzić, że tym bardziej po przystąpieniu Polski do Wspólnoty Europejskiej zastosowanie będzie miało prawo wspólnotowe nad prawem krajowym. Dyrektywa Rady Nr 93/104/WE stanowi, iż w zależności od przypadku, Państwa Członkowskie lub partnerzy społeczni mają możliwość odstępstwa od poszczególnych przepisów dyrektywy oraz, że w przypadku odstępstwa zainteresowani pracownicy muszą mieć z zasady zapewnione równoważne wyrównawcze okresy przerw w pracy. Ponadto według opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wniosku

dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę 2003/88/WE dotyczącą niektórych aspektów organizacji czasu pracy (Dz.U.UE C z dnia 27 października 2005 r.) wprowadzono dwa nowe terminy „czas dyżurowania” i „nieaktywny okres czasu dyżurowania” (ten drugi nie jest uznawany za czas pracy, chyba że prawo krajowe, ustawodawstwo lub praktyki krajowe, układ zbiorowy lub umowa między partnerami społecznymi stanowią inaczej), to mając na względzie wskazane wyżej unormowania prawne Unii Europejskiej, należy ponownie ocenić czas pracy powoda w niniejszej sprawie z uwzględnieniem norm prawa wspólnotowego.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy postanowił, jak w sentencji.

/tp/